

2021-03-19

America's Cup

I veckan avgjordes America's Cup utanför Auckland på Nya Zeeland. Årets race var det 36:e i ordningen. Regerande mästare var ett team från Nya Zeeland och utmanare var ett team från Italien. Bäst av 13 seglingar gällde. Efter den 10:e seglingen stod det klart att teamet från Nya Zeeland hade försvarat trofén.

Detta leder oss osökt till vår egen kappseglingsskonert *Sverige* och hennes dust med den amerikanska skonerten *America* utanför Isle of Wight 1852. Vi tar det från början.

Årets kombattenter (2020)

Kappseglingsskonerten Sverige (1852)

America's Cup har sitt ursprung i en kappsegling 1851 runt Isle of Wight. Det var det engelska segelsällskapet Royal Yacht Squadron som till sin "Hundred Pound Cup" segling runt ön detta år bland annat hade bjudit in skonerten *America*, som amerikanska kappseglingsskonnare från New York Yacht Club hade seglat över, att delta i tävlingen. *America* vann, vilket chockade engelsmännen. Priset var i form av en utsirad silverpokal. Tillbaka till New York beslöt vinnarna 1857 att denna pokal skulle bli ett vandringspris, America's Cup, och därmed var grunden lagd för världens äldsta kappseglingstävling. Skonerten *America* blev kvar i England och såldes här till Lord De Blaquiere, medlem av Royal Victoria Yacht Club.

Två svenskar på studieresa i England detta år, skeppsbyggmästaren Johan Fredrik Andersson och skeppsbyggaren och marinmålaren Pehr Wilhelm Cedergren, lyckades komma över ritningar till den vinnande skonerten och bestämde sig för att bygga en egen skonert baserad på samma principer och utmana *America* nästa år.

För detta ändamål bildades "Kappseglingsskonerten Sveriges Rederi-Bolag" med en direktion bestående av f.d. statsrådet greve von Platen, grosshandlare J.E. Arfvedsson och kofferdikaptenen Boman samt suppleanterna grosshandlarna Höglund och Lundholm. Konstruktion och byggnad lades ut på Johan Fredrik Anderssons varv på Lilla Essingen i Stockholm. Till skeppare antogs kaptent Niclas Beckman.

Enligt prospektet för aktieteckningen kostnadsberäknades projektet till 32 000 riksdaler banko och man föreslog att ge ut 320 aktier a 100 riksdaler banko. Efter avslutad kappsegling i England räknade man med att där kunna sälja fartyget för minst 35 000 riksdaler banko.

Den 19 juni 1852 sjösattes *Sverige* under stora festligheter och i mitten av augusti lämnade hon Stockholm. Via Göteborg anlände hon sedan den 11 september till Cowes på Isle of Wight efter en överfart på fyra dagar. På överresan hade hon loggat toppfarter på upp till 12 ½ knop.

På grund av vissa utrustningsproblem i Stockholm kom hon för sent till den årliga "The Royal Yacht Squadron Regatta" som avslutades den 21 augusti. Nu gjorde detta inte så mycket för *America* ställde inte upp i denna regatta, troligen på grund av problem med att rekrytera besättning inför regattan. Ägaren till *America* gick dock med på en specialkappsegling efter regattan men krävde en vadslagning på 100 pund vilket *Sverige* motvilligt accepterade. Fram till kraftmätningen som bestämdes till att äga rum en månad senare genomförde *Sverige* nu en del provseglingar i farvattnen runt Isle of Wight men också en del varvsarbeten med köl och rigg. Hon var drygt 30 meter lång med en besättning på 30 man.

Efter att starten skjutits upp några gånger p.g.a. dålig vind så gick startskottet den 12 oktober 1852 kl halv tolv på förmiddagen. Inledningsvis gick det bra för *Sverige* men mot slutet mojade vinden och *America* tog täten och gick i mål kl 20.04 medan *Sverige* kom in kl 20.31 dvs. blev slagen med 27 minuter.

Kappseglingen och *Sverige* fick stor uppmärksamhet i brittisk press och genomgående menade man att *Sverige* var det bättre fartyget men p.g.a. oerfaren besättning och ett mindre rigghaveri i början lyckades man sämre med själva seglingen. Den 18 mars 1853 meddelades i pressen att *Sverige* blivit sålt till Thomas Bartlett, Esq. medlem av Royal London Yacht Club. Priset låg i storleksordningen 2 500 pund dvs. cirka 30 000 riksdaler banko alltså något mindre än vad man räknat med. Under den nya ägaren fortsatte seglingsframgångarna under 1853. I augusti detta år verkar dock skonerten ha sålts vidare.

Kapten Niclas Beckman fick blodad tand. Hemkommen till Sverige uppdrog han åt Gamla Varvet i Göteborg och skeppsbyggmästaren Niels Kirkegaard där att bygga en ny kappseglingsskonert. Denna sjösattes den 28 maj 1853 och döptes till *Aurora Borealis*. En månad senare lämnade hon Göteborg och seglade till Hull. Efter att ha vunnit Drottningens pokal vid "Royal Yorkshire Club Regatta" utanför Hull begav hon sig till Isle of Wight för den stora "Royal Yacht Squadron Regatta" där den 19 augusti. Men här gick det inte lika bra. Efter en cirka åtta timmars lång kappsegling kom hon i mål som femma av sju tävlanden dock med endast 12 min efter den vinnande båten. Även *Aurora Borealis* fick en hel del positiv uppmärksamhet och omdömen i brittisk press.

Niclas Beckman tog sig tillbaka till Göteborg och lät påföljande vår på Gamla Varvet bygga ett handelsfartyg baserat på erfarenheterna av kappseglingsskonerterna. Skeppet på 130 svåra läster sjösattes den 22 maj 1854 och döptes till *Elenore*. I samtiden karaktäriserades det som ett tidigt klipperskepp. Niclas Bergman var både befälhavare och redare.

Och hur gick det för Essingevarvet som byggt *Sverige*? Varvet hade börjat sin verksamhet 1848/1849 och drevs som ett aktiebolag. Skeppsbyggmästare Johan Fredrik Andersson dog 1854 men varvet drevs vidare några år av hans änka. År 1855 kom Essingevarvet åter i rampljuset då man även här byggde ett av Sveriges tidiga klipperfartyg. Det var Ludvig Tydén's bark *Therese* på 134 svåra läster som sjösattes den 17 juni 1855. Det var f.ö. det första fartyget som fick beteckningen "Clipper" inskrivet i sitt fribrev.

År 1857 såldes Lilla Essingen med varv till en buteljfabrik och varvsverksamheten upphörde.

Vad gäller "America's Cup" så dröjde det sedan ända till 1870 innan den första kappseglingen om cup'en genomfördes. Den engelska *Cambria* från Royal Thames Yacht Club utmanade detta år den amerikanska *Magic* från New York Yacht Club men förlorade. Kappseglingen ägde rum utanför Newport, Rhode Island.

Text: Bo Jershed

Bilden t.v. visar årets kombattanter och kommer från <https://www.americascup.com/en/photos>

Bilden t.h. visar kappseglingsskonerten *Sverige* och är signerad Per Wilhelm Cedergren (Sjöhistoriska Muséet SM20500)